

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
проф. Бойчук Ю.Д.

ВИТЯГ

із протоколу № 2 засідання фахового семінару про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження аспірантки кафедри практичної психології Української інженерно-педагогічної академії Зайцевої Ольги Олександрівни на тему «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія від 28 січня 2021 р.

ПРИСУТНІ: Головуюча на засіданні - зав. кафедри психології, д. психол. н., проф. Хомуленко Т.Б., д. психол. н., проф. Гордієнко-Митрофанова І.В., д. психол. н., доц. Крамченкова В.О., д. психол. н., проф. Кузнецов М.А., д. психол. н., доц. Фоменко К.І., к. психол. н., доц. Даниленко Н.В., к. психол. н., доц. Сльчанінова Т.М., к. психол. н., доц. Жванія Т.В., к. психол. н., доц. Кузнецов О.І., к. психол. н., доц. Лисенко Л.М., к. психол. н., доц. Меднікова Г.І., к. психол. н., доц. Нестеренко М.О., к. психол. н., доц. Підчасов Є.В., к. психол. н., доц. Поденко А.В.

Серед присутніх 5 докторів наук за напрямом дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення дисертації Зайцевої Ольги Олександрівни «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія.

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор Большакова А.М.

Рецензенти: доктор психологічних наук, доцент Фоменко К.І., кандидат психологічних наук, доцент Кузнецов О.І.

Дисертаційне дослідження виконано як складову частину комплексної науково-дослідної теми кафедри практичної психології Української інженерно-педагогічної академії «Соціально-психологічні детермінанти мотивації успішності професійної діяльності студентів та викладачів УПА» (№ ФН-18-1).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 4 від 03.10.2020 р.).

СЛУХАЛИ: наукову доповідь аспірантки кафедри практичної психології Української інженерно-педагогічної академії Зайцевої Ольги Олександрівни за матеріалами дисертаційної роботи «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія.

ВИСТУПИЛИ:

Поставили запитання: д. психол. н., проф. Гордієнко-Митрофанова І.В., д. психол. н., проф. Хомуленко Т. Б., д. психол. н., проф. Кузнецов М.А., к. психол. н., доц. Єльчанінова Т.М., д. психол. н., доц. Крамченкова В.О.

З позитивною оцінкою дисертаційної роботи виступили:

1) **науковий керівник:** доктор психологічних наук, професор Большакова А. М., завідувач кафедри психології та педагогіки Харківської державної академії культури;

2) рецензенти: доктор психологічних наук, доцент Фоменко К.І., кандидат психологічних наук, доцент Кузнецов О.І.

Взяли участь в обговоренні роботи: завідувач кафедри психології, д. психол. н., проф. Хомуленко Т.Б., д. психол. н., проф. Кузнецов М.А., д. психол. н., проф. Большакова А. М., д. психол. н., проф. Гордієнко-Митрофанова І.В., к. психол. н., доц. Кузнецов О.І., к. психол. н., доц. Меднікова Г.І.

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, поставлених запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи Зайцевої Ольги Олександрівни «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів»:

1. Актуальність роботи. Дослідження зумовлене необхідністю визначення внутрішньособистісних чинників розвитку та актуалізації здатності людини до реалізації її інтелектуального, духовного та фізичного потенціалу у позитивних соціально та особисто значущих результатах. Формування компетенцій, що забезпечують здатність особистості досягати власного життєвого успіху та сприяти розвитку суспільства, зберігаючи внутрішню гармонійність, психічне й фізичне благополуччя та повноцінне функціонування, - провідне завдання системи вищої освіти, на реалізацію якого спрямовані новітні реформаційні тенденції. Сучасна вища освіта в Україні – це процес, який відповідає принципам академічної мобільності (внутрішньої та міжнародної); особистої активності та самостійності здобувача в обранні власної освітньої траєкторії в межах освітньої програми, запропонованої ЗВО, та додатковому отриманні неформальної та інформальної освіти у процесі здобуття спеціальності. Результатом здобуття вищої освіти на тому чи іншому освітньому рівні є не тільки і не стільки оволодіння певною спеціальністю у тій чи іншій галузі, але й формування особистості випускника ЗВО, яка демонструє високий рівень інтелектуального розвитку, морально-етичних якостей, духовної культури, соціальних якостей, які зумовлюють її індивідуальну своєрідність як активного суб'єкта власного життєвого шляху та соціально-економічних, політичних, культуротворчих й інших суспільних процесів.

Реалізація прогресивних принципів вищої освіти у сучасному українському суспільстві, життя якого характеризується інтенсивним інформаційним впливом, існуванням великої кількості альтернатив щодо обрання змісту та напрямів освіти

й локусу академічної активності висуває підвищені вимоги до здатності здобувача вищої освіти свідомо та цілеспрямовано керувати своєю пізнавальною активністю та академічною діяльністю.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та емпірична верифікація моделі мотиваційних чинників розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу наукових психологічних досліджень обґрунтувати поняття метакогнітивної активності та виділити її показники.

2. Теоретично обґрунтувати модель мотиваційних чинників розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів.

3. Визначити місце та значення метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів.

4. Вивчити динамічні показники метакогнітивної активності студентів під час здобуття вищої освіти.

5. Вивчити взаємозв'язки загальних та професійних мотивів з показниками розвитку метакогнітивної активності

6. Визначити факторні структури мотивації у студентів з різним рівнем розвитку їх метакогнітивної активності.

7. Створити та провести апробацію програми розвитку метакогнітивної активності та академічної саморегуляції студентів через оптимізацію їх загальної та професійної мотивації.

Об'єкт дослідження: розвиток метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів.

Предмет дослідження: мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі саморегуляції студентів.

Методи дослідження, використані для досягнення його мети та розв'язання завдань: *теоретичні* – логіко-психологічний аналіз і синтез, узагальнення, систематизація, структурування, моделювання; *емпіричні* – методи констатувального та формувального експерименту, психодіагностичні методики; *методи математичної статистики* – кореляційний, порівняльний, однофакторний дисперсійний аналіз, факторний аналіз (за допомогою програми Statistica 10 for Windows.).

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації. Дисертаційна робота Зайцевої Ольги Олександрівни на тему: «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів» спрямована на вирішення актуального наукового завдання – визначення наявності та особливості впливу мотивації на розвиток метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що було сформульовано нові положення і висновки, окремі положення були уточнені і доповнені, а саме:

вперше:

- обґрунтовано поняття метакогнітивної активності студентів та визначено її показники, а саме: прийняття імпліцитних теорій інтелекту «збагаченої особистості» та «нarrowуваного інтелекту», метакогнітивні знання, метакогнітивну включеність у діяльність та рефлексивність;

- показано, що метакогнітивна активність входить до структури академічної саморегуляції студентів та є чинником її розвитку;

- показано відсутність значущих позитивних змін в оцінках більшості показників метакогнітивної активності студентів в освітньому процесі та нелінійну динаміку показника «самооцінка навчання» у структурі метакогнітивної активності;

- теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано модель мотиваційних чинників розвитку метакогнітивної активності, яка містить загальні та професійні мотиви;

- доведено, що оптимізація мотиваційної сфери є чинником розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів.

розширено уявлення про:

- провідну роль метакогнітивної активності як інтрапсихічного механізму управління когнітивною діяльністю в урегулюванні метакогнітивних процесів;

- психологічні особливості студентського віку як сенситивного для розвитку метакогнітивних процесів;

дістали подальшого розвитку засоби психологічного впливу, спрямовані на розвиток особистості та пізнавальної сфери.

вдосконалено засоби розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів у закладах вищої освіти.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються, забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних теоретичних положень, використанням комплексу методів дослідження, адекватних його меті, предмету та завданням, репрезентативністю вибірки досліджуваних, статистичною значущістю експериментальних даних.

5. Наукове та практичне значення роботи. *Наукове* значення роботи полягає у визначенні наявності та особливості впливу мотивації на розвиток метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів; у розширенні наукових знань про умови розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів та оптимізації загальних та професійних мотивів. *Практичне* значення роботи полягає в тому, що одержані результати можна буде використовувати при розробці навчальних курсів з загальної психології, вікової психології, психології особистості, теорії та практики психотренінгу, спецкурсів психологічного циклу для здобувачів I рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія.

6. Використання результатів роботи. Результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес Харківської державної академії культури (довідка № 01/12-633 від 04.12.2020 р.) та Української інженерно-педагогічної академії (довідка №106-04-197).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та

особистий внесок у них автора. Основні положення дисертації відображено у 12 публікаціях (7 одноосібних), з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України з психології, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у науковому фаховому виданні Узбекистану з психології, 2 статті у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію, 4 публікацій у збірках матеріалів конференцій різних рівнів, а саме:

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

1. Зайцева О. О. Показники метакогнітивної активності та особливості мотивації студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія» : збірник наукових праць.* Острог : Вид-во НаУОА, листопад 2018. № 7. С. 83–87.

2. Зайцева О. О. Змістова модель мотиваційних чинників розвитку метакогнітивної активності студентів. *Теорія і практика сучасної психології.* 2018. №6. С. 120-124.

3. Зайцева О. О. Взаємозв'язок метакогнітивної активності зі стилями саморегуляції студентів *Теорія і практика сучасної психології.* 2018. №5. С. 107-111.

4. Kolchyhina A. V., Zaitseva O. O. Self-regulation of students with different motivational orientation in the training process. *Innovation and information technologies in the social and economic development of society Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts.* Katowice: Katowice School of Technology. 2018. Monograph 15. P. 219-226.

5. Зайцева О. А. Мотивационные особенности студентов с разным уровнем развития механизмов управления когнитивной деятельности. *Замонавий психологіянинг амалий имкониятлари. Мазвусидаги хорижлик мутахассислар иштирокидаги илмий-амалий анжуман материаллари тўплами.* Тошкент: ТДПУ, 2018. С. 572-574.

6. Большакова А. М., Зайцева О. О. Загальні та професійні мотиви як особистісні кореляти розвитку метакогнітивної активності студентів. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2018. Випуск 3. С. 26–35.

7. Большакова А. М., Зайцева О.О. Загальні та професійні мотиви як фактори розвитку метакогнітивної активності студентів під час навчання у закладі вищої освіти. *Науковий вісник херсонського державного університету. Серія психологічні науки.* №1. с. 94-100.

8. Зайцева О. А. Психолінгвистическая компетентность как коррелят развития метакогнитивной активности студентов. *Science and education a new dimension. Pedagogy and psychology.* Budapest. 2020. VIII(93). P. 72-75.

Наукові праці апробаційного характеру

9. Колчигіна А. В., Зайцева О. О. Стиль саморегуляції в юнаків і дівчат з різною мотиваційною орієнтацією. *Бочаровські читання: тези доп. Учасників Міжнародної наук.-практ. конф., присвяч.25-річчю підготовки психологів у Харківському національному університеті внутрішніх справ.* 2018. С. 154-157.

10. Колчигіна А. В., Зайцева О. О. Специфіка та взаємозв'язок мотиваційно-регулятивної сфери студентів *Особистість, суспільство, закон:*

тези доп. Учасників міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (25 квіт. 2019 р., м. Харків, Україна) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2019. С. 69-71.

11. Зайцева О. О. Дослідження рівня метакогнітивної активності та академічної мотивації студентів. *Харківський осінній марафон психотехнологій: матеріали науково-практичної конференції. М-во освіти і науки України, ХНПУ імені Г.С. Сковороди [та ін.].* 2017. С. 204.

12. Зайцева О.О. Теоретичне обґрунтування змістової моделі мотиваційних чинників метакогнітивної активності студентів та методи їх вивчення. *Харківський осінній марафон психотехнологій: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 27 жовтня 2018 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди.* Харків: Діса плюс, 2018. С. 174-176.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях. Дисертаційна робота виконана самостійно та не містить плагіату.

8. Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно. На використані в роботі теоретичні положення інших авторів здійснено відповідні посилання. В опублікованих працях, підготовлених у співавторстві з А. М. Большаковою та А. В. Колчигіною, особистий внесок здобувача полягає в розробці плану досліджень, аналізі та узагальненні літературних даних, інтерпретації результатів та формулюванні висновків. Розробки та ідеї, що належать співавторам, у дисертації не використовуються.

9. Апробація результатів дисертації здійснювалася шляхом доповідей

та повідомлень на 9 наукових, науково-практичних та науково методичних конференціях, у тому числі на 6 міжнародних: I Науково-практичній конференції з профорієнтації та професійного вдосконалення психологів «Харківський осінній марафон психотехнологій» (28 жовтня 2017 р., м. Харків); Міжнародній науково-практичній конференції «Бочаровські читання», присвяченій 25-річчю підготовки психологів у Харківському національному університеті внутрішніх справ (13 квітня 2018 р., м. Харків); Міжнародній науковій конференції «Modern innovative and information technologies in the development of society» (м. Катовіце (Польща), 11-13 квітня 2018 р.); XIII Міжнародній науково-практичній конференції з організаційної та економічної психології «Організаційна та економічна психологія в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (м. Київ, 12-13 квітня 2018 р.); II Міжрегіональній науково-практичній конференції з профорієнтації та професійного вдосконалення психологів «Харківський осінній марафон психотехнологій» (м. Харків, 27 жовтня 2018 р.); Науково-практичній конференції за участю іноземних експертів на тему «Практичні можливості сучасної психології» (м. Ташкент (Узбекистан), 10 листопада 2018 р.); X Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та фахівців у галузі психології «Молодь в сучасній психології. Етнічна самосвідомість та міжетнічна взаємодія» (м. Суми, 22 листопада 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Бочаровські читання» (м. Харків, 25 квітня 2019 р.); VIII(93) Міжнародній науковій конференції «Science and education a new dimension. Pedagogy and psychology – 2020» (м. Будапешт (Угорщина) 2 травня 2020 р.).

10. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію написано грамотною

українською мовою. Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій є доступними для сприйняття. Структура дисертації відповідає алгоритму проведеного дослідження, адекватно використані наукові терміни. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам наказу N4ОН України від 12,01.2017 року № 40"Про затвердження вимог до оформлення дисертації.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності. Зміст дисертаційного дослідження, використані у ньому методи та основні результати, що одержані в роботі, відповідають спеціальності 053 Психологія.

12. Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Зайцевої Ольги Олександрівни «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів» є цілісним, самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає вимогам пунктів 10–12 Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження та відповідність роботи спеціальності 053 Психологія, дисертація Зайцевої Ольги Олександрівни «Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів» рекомендується до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 Психологія.

Результати відкритого голосування присутніх на семінарі: рішення прийнято одностайно.

Головуюча на засіданні фахового семінару:

доктор психологічних наук, професор Тамара ХОМУЛЕНКО

Рецензенти:

доктор психологічних наук, доцент Карина ФОМЕНКО

кандидат психологічних наук, доцент Олексій КУЗНЕЦОВ

Учений секретар:

 Тетяна ЄЛЬЧАНІНОВА

Підпис
засвідчується

Зайцевої О.О., Кузнецова О., Єльчанинкової Т.